

Teea Köykkäri

SUUNTA TYÖELÄMÄÄN- HANKKEEN ASIAKKAIDEN
KOKEMUKSIA SEKÄ NÄKEMYKSIÄ MAAHANMUUTTAJIEN
TYÖLLISTYMISESTÄ PORIN SEUDULLA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

SUUNTA TYÖELÄMÄÄN- HANKKEEN ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA SEKÄ NÄKEMYKSIÄ MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTYMISESTÄ PORIN SEUDULLA

Köykkäri, Teea
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosionomin koulutusohjelma
Tammikuu 2018
Ohjaaja: Rajaniemi, Kari
Sivumäärä: 36
Liitteitä: 2

Asiasanat: maahanmuutto, maahanmuuttajat, työllistyminen, vaikuttavuus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksen Suunta työelämään- hankkeen asiakkaiden mielipiteitä ja kokemuksia hankkeesta, sekä sen vaikuttavuudesta. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää heidän ajatuksiaan maahanmuuttajien kokemista työllistymisen haasteista Porin seudulla.

Opinnäytetyön tutkimus oli laadullinen. Aineisto kerättiin teemahaastatteluin syyskuussa 2017. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia.

Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsiteltiin Suomeen kohdistuneen maahanmuuton historiaa, maahanmuuton syitä ja maahanmuuttajien määrää. Lisäksi tarkasteltiin työllistymistä, työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä, maahanmuuttajien työllistymistä sekä maahanmuuttajien kohtaamia työllistymisen haasteita.

Opinnäytetyö osoitti, että Porin seudulla maahanmuuttajien työllistyminen on haastavaa, mutta mahdollista. Opinnäytetyössä esiin tulleet maahanmuuttajien kohtaamat työllistymisen ongelmat ja haasteet olivat samanlaisia haasteita, joita on tullut esiin myös muissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Maahanmuuttajien kohtaamat työllistymisen haasteet liittyivät Porin seudulla kieleen, koulutukseen, työelämän- ja työkultuurin eroihin sekä asenteisiin.

Opinnäytetyö osoitti myös, että Suunta työelämään- hankkeesta saatu apu, neuvonta ja valmennus työllistymiseen liittyvissä asioissa oli hyödyllistä, merkityksellistä ja vaikuttavaa. Kaikki haastatellut olivat hyötynneet Suunta työelämään- hankkeesta sekä pitivät hankkeessa tehtävää työtä tärkeänä tukena maahanmuuttajien työllistymisen edistämisessä.

CLIENTS EXPERIENCES OF TOWARDS WORK LIFE- PROJECT AND THEIR VIEWS ABOUT EMPLOYMENT OF IMMIGRANTS IN PORI AREA

Köykkäri, Teea

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

January 2018

Supervisor: Rajaniemi, Kari

Number of pages: 36

Appendices: 2

Keywords: immigration, immigrants, employment, effectiveness

The purpose of this thesis was to find out clients' opinions and their experiences of Multicultural Association of Satakunta' s Towards Work Life-project and its effectiveness. Additionally, the thesis finds out their thoughts about immigrants' employment challenges in Pori area.

Research of this thesis was qualitative research. The material was gathered by theme interview in September 2017. Analysis of the material was done using content analysis.

The theoretical part of the thesis handled the history of the Finnish immigration, the causes of immigration and the number of immigrants in Finland. Also employment, factors that affect to employment, immigrants' employment situation and their employment challenges were reviewed.

This thesis showed that the employment of immigrants in Pori area is challenging but possible. Thesis points out that the employment problems and challenges faced by immigrants are the same challenges that have appeared in other previous studies. Immigrants' employment challenges were related to the language, education, differences in working life and work culture, and attitudes.

The thesis also showed that the assistance, counseling and coaching on employment related issues in Towards Work Life- project was useful, meaningful and effective. All the interviewed have benefited from Towards Work Life- project and in their opinion the work done in the project was important support to promote the employment of immigrants.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	MAAHANMUUTTO.....	7
2.1	Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä.....	7
2.2	Suomeen kohdistuneen maahanmuuton historiaa.....	9
2.3	Miksi, mistä ja kuinka paljon?.....	10
3	TYÖLLISTYMINEN.....	14
3.1	Työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä.....	15
3.2	Maahanmuuttajien työllistyminen.....	16
3.3	Maahanmuuttajien työllisyystilanne sekä työllistymisen esteet.....	18
3.4	Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen.....	19
4	SATAKUNNAN MONIKULTTUURIYHDISTYS RY (SMY).....	20
4.1	Suunta työelämään- hanke.....	20
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	21
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	22
6.1	Tutkimusote ja tiedonkeruumenetelmä.....	22
6.2	Aineiston kerääminen.....	23
6.3	Aineiston analyysi.....	26
7	TULOKSET.....	28
7.1	Taustatiedot.....	28
7.2	Työllistyminen.....	28
7.3	Suunta työelämään- hanke.....	31
7.4	Vaikuttavuuden arviointi.....	32
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	34
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe lähti muotoutumaan Immigration and multicultural communication- opintojakson sekä sosionomin opintoihin kuuluneen työharjoittelun pohjalta. Sosionomin opintoihin kuulunut Immigration and multicultural communication- opintojakso oli mielenkiintoinen ja ajatuksia herättävä opintojakso, jossa tarkasteltiin niin monikulttuurisuutta, erilaista kulttuurisidonnaista viestintää, maahanmuuttoa kuin myös maahanmuuton mukanaan tuomia haasteita. Opintojakso myös herätti pohtimaan tarkemmin maahanmuuttajien kohtaamia haasteita. Sosionomin opintoihin kuulunut työharjoittelu taas toi eteen kysymykset työllistymisestä ja sen vaikeudesta. Harjoitteluajana havaitsin, että maahanmuuttajat eivät aina saa sitä apua, jota tarvitsisivat työllistyäkseen. Myös vuonna 2014 tehdyssä Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointi -tutkimuksessa (UTH) oli tuotu esiin, että maahanmuuttajien työllisyysaste oli 10% huonompi kuin kantaväestöllä. Näiden havaintojen ja heränneiden kysymysten pohjalta pohdin mahdollista opinnäytetyöaihetta.

Keväällä 2017 päädyin työharjoittelun lomassa tapaamiseen Satakunnan Monikulttuuriyhdistykseen ja sain sitä kautta kosketuksen Suunta työelämään-hankkeeseen. Kiinnostuin hankkeesta, halusin saada lisää tietoa yhdistyksen toiminnasta ja havaitsin mahdollisuuden opinnäytetyön tekemiseen. Niinpä otin yhteyttä Satakunnan Monikulttuuriyhdistykseen ja kysyin mahdollisuutta opinnäytetyön tekemiseen. Yhdistyksessä suhtauduttiin ehdotukseen positiivisesti ja teimme sopimuksen opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksen Suunta työelämään-hankkeen asiakkaiden kokemuksia hankkeesta sekä heidän ajatuksiaan maahanmuuttajien työllistymisen haasteista Porin seudulla.

Aihe on ajankohtainen ja mielenkiintoinen paitsi työttömyyslukujen valossa, myös vilkastuneen maahanmuutto- ja turvapaikanhakijatilanteen vuoksi. Vilkastunut tilanne näkyy jo myös Porin katukuvasta. Kun vuonna 2014 Pori oli luvannut vastaanottaa 15-20 turvapaikanhakijaa joka toinen vuosi, oltiin

vuonna 2016 tilanteessa, jolloin Poriin tuli 100 turvapaikanhakijaa. Siis yhtä paljon, kuin kymmenenä edellisenä vuonna yhteensä. Myös vuonna 2017 Pori lupasi vastaanottaa 150 turvapaikanhakijaa. Heidän lisäksi Poriin muuttaa vuosittain ulkomaalaisia myös muiden syiden perusteella. Kotoutuakseen he kaikki tarvitsevat vastaanottavan yhteiskunnan apua ja tukea, niin viranomaistahojen, kolmannen sektorin toimijoiden kuin yksilöidenkin.

Opinnäytetyössä tarkastellaan Suomeen kohdistuneen maahanmuuton historiaa, maahanmuuton syitä sekä maahanmuuttajien määrää. Maahanmuuttoa käsitellään opinnäytetyössä yleisellä tasolla. Opinnäytetyössä ei keskitytä vain joihinkin tiettyihin maahanmuuttajaryhmiin.

Opinnäytetyössä tarkastellaan myös työllistymistä ja työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä sekä maahanmuuttajien kohtaamia työllistymisen haasteita. Työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan pääomateorioiden näkökulmasta, mutta myös muita näkemyksiä tuodaan esiin.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, vaikka myös määrällistä aineistoa käytetään hyödyksi. Opinnäytetyössä haastateltavien mielipide ja näkemys tuodaan esiin heidän vastaustensa kautta, joita opinnäytetyössä suoraan lainataan.

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä

Sanalla maahanmuuttaja on useita erilaisia määrittelytapoja ja merkityksiä riippuen siitä, kuka sanaa määrittelee ja käyttää. Puhekielessä sanalla maahanmuuttaja tarkoitetaan yleensä maahan tullutta ulkomaalaista henkilöä. Joskus puhekielessä sanalla maahanmuuttaja, saatetaan tarkoittaa ainoastaan pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Maahanmuuttaja sanalla saatetaan myös viitata maahanmuuttajien jälkeläisiin, vaikka nämä olisivat syntyneet Suomessa. Puhekielessä maahanmuuttajiin ei aina lasketa kuuluvaksi suomalaista syntyperää olevia paluumuuttajia tai heidän jälkeläisiään, vaikka myös he kuuluvat virallisen maahanmuuttaja termin alle. (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 33; Rapo, 2011; Väestöliiton www-sivut 2017.)

Sana maahanmuuttaja määritellään Kielitoimiston sankirjassa maahan muuttavaksi tai maahan muuttaneeksi henkilöksi. Samanlaista määritelmää käyttää myös Maahanmuuttovirasto (Migri). Sanan maahanmuuttaja lähikäsite ulkomaalainen on määritelty Kielitoimiston sanakirjassa vieraan vallan kansalaiseksi, vierasmaalaiseksi. Maahanmuuttovirasto määrittelee ulkomaalaisen henkilöksi, joka ei ole Suomen kansalainen. (Kielitoimiston sanakirja 2017; Maahanmuuttoviraston www-sivut 2017a.)

Maahanmuuttaja sanaa voidaan pitää yläkäsitteenä, jonka alle voidaan listata erilaisia alakäsitteitä. Muun muassa käsitteet paluumuuttaja, turvapaikanhakija ja pakolainen voidaan nähdä käsitteen maahanmuuttaja alakäsitteinä. Edellä mainitut alakäsitteet kuvaavat ja täsmentävät tarkemmin maahanmuuton syitä. (Kyhä 2011, 14; Terveystieteiden tutkimuskeskuksen www-sivut 2017.)

Maahanmuuttaja sanan alakäsitteellä paluumuuttaja tarkoitetaan Suomeen palaavaa Suomen kansalaista tai tämän jälkeläistä. Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa, suojaa ja oleskeluoikeutta toisesta maasta

esimerkiksi kotimaassaan kohtaamansa vainon perusteella. Pakolainen on henkilö, jolle Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) pakolaisjärjestö UNCHR (United Nations High Commissioner for Refugees) on myöntänyt pakolaisen statuksen pakolaissopimuksen mukaisesti ja hänet on hyväksytty kiintiöpakolaiseksi. Lisäksi Suomessa pakolaisaseman saa turvapaikanhakija, jolle on myönnetty turvapaikka. (Kyhä 2011, 15; Maahanmuuttoviraston www-sivut 2017a; Rätty 2002, 11, 16, 18, 19; Sisäministeriön www-sivut 2017; UNCHR 2010, 14-17; Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2017; Väestöliiton www-sivut 2017).

Kotouttaminen ja kotoutuminen ovat myös maahanmuuttajiin liitettyjä termejä. Kotoutuminen on termi, jolla tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta ja sitä prosessia, jonka välityksellä ja jonka kautta, maahanmuuttajasta tulee uuden yhteiskunnan jäsen. Kotouttamisella taas tarkoitetaan kaikkia niitä toimia ja palveluita, joilla pyritään helpottamaan ja edistämään maahanmuuttajan kotoutumista. Maahanmuuttajan kotoutumiseen liittyvistä toimista säädetään Laissa kotoutumisen edistämisestä. (Kotouttaminen www-sivut 2017; Kyhä 2011, 15, 16; Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Opinnäytetyössä käytetään sanaa maahanmuuttaja yleiskäsitteenä, jolla tarkoitetaan ulkomailta Suomeen muuttanutta henkilöä, joka on ulkomaan kansalainen ja on muuttanut Suomeen pidemmäksi aikaa. Pidemmällä ajalla tarkoitetaan yli vuoden kestävästä oleskelusta. Opinnäytetyössä käytetään myös maahanmuuttaja termille läheistä termiä ulkomaalainen, jolla viitataan henkilöön, joka ei syntyperältään ole Suomen kansalainen. (Kyhä 2011, 14, 15; Leitzinger 2008, 48; Maahanmuuttoviraston www-sivut 2017; Rätty 2002, 11; Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2017; Väestöliiton www-sivut 2017.)

2.2 Suomeen kohdistuneen maahanmuuton historiaa

Jo 1300- luvulla Ruotsin vallan aikana nykyisen Suomen alueella asui maahanmuuttajia, eli ihmisiä jotka eivät olleet syntyperältään paikallista väestöä. Koska Suomi oli tuolloin itäinen osa Ruotsia, varsinainen muuttoliike kohdistui Ruotsiin, vaikkakin nykyisen Suomen alueille. 1300-luvulla nykyisen Suomen alueella asui esimerkiksi kauppiaita, jotka olivat tulleet alueelle Saksasta. Keskiajalla taas väestöä muutti alueelle saksalaisten ja ruotsalaisten ohella esimerkiksi Alankomaista. (Martikainen ym. 2013, 33,34.)

Varsinaisesta Suomeen kohdistuneesta muutosta voidaan puhua kuitenkin vasta 1800-luvulta lähtien, kun Suomen suuriruhtinaskunta oli perustettu ja alueen rajat oli määritelty. Venäjän vallan aikana Suomeen muutti asukkaiksi mm. venäläisiä, tataareita, juutalaisia ja itäaasialaisia. Muuttajia saapui Suomeen myös Norjasta, Englannista ja Saksasta. Kaupunkien väestönlaskujen yhteydessä laadittiin myös ensimmäisiä tilastoja ulkomaalaisista asukkaista Suomessa. Vanhat tilastot eivät kuitenkaan ole luotettavia, sillä esimerkiksi tilastointiperusteet olivat vaihtelevia ja ulkomaalaisuus saatettiin määritellä eri tavoin. (Leitzinger 2008, 76, 96, 97; Martikainen ym. 2013, 34)

1900- luvulla tuhansittain pakolaisia Suomeen toi niin Venäjän vallankumous kuin ensimmäinen maailmansotakin. 1920- luvulla suurin maahanmuuttajaryhmä olivat venäläiset. Toiseksi suurimman maahanmuuttajaryhmän muodostivat ulkomailla syntyneet suomalaiset, jotka voidaan laskea paluumuuttajiksi. Pohjois-Amerikassa syntyneitä palasi noin 42 000. Vuonna 1922 ulkomaalaisia oli Suomessa yli 33 000. Kuitenkin 1930-luvun lamakausi sai monet ulkomaalaiset muuttamaan pois Suomesta. (Martikainen ym. 2013, 35, 36; Rätty 2002, 32.)

Maahanmuutto voimistui jälleen toisen maailmansodan aikana. Tuolloin pakolaisia tuli Suomeen etenkin Virossa ja Inkeristä. Inkeriläisiä saapui Suomeen n. 63 000. Suurin pakolaisryhmä oli kuitenkin 430 000 Venäjän alueelta evakuoitua suomalaista siirtolaista, jotka täytyi asuttaa muualle

maahan. Sodan jälkeen maahanmuuttotilanne rauhoittui, ja ulkomaalaisten maahanmuuttajien määräksi vakiintui noin 10 000 muuttajaa vuosittain. 1970- ja 1980-luvulla maahanmuuttajista suurin osa oli paluumuuttajia, jotka palasivat Ruotsista Suomeen. Vasta 1990-luvulla saavutettiin se tilanne, että suurin osa maahanmuuttajista oli ulkomaan kansalaisia. (Kyhä 2011, 20; Martikainen ym. 2013, 36, 37; Myrskylä 2010; Rätty 2002, 32.)

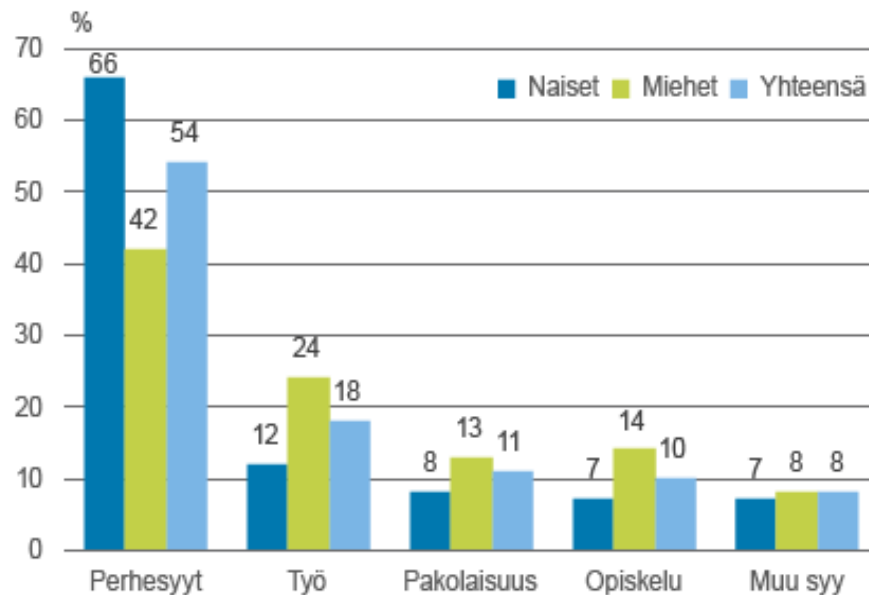
Toisen maailmansodan jälkeen ensimmäiset pakolaiset Suomeen saapuivat Chilestä 1970-luvulla. Saman vuosikymmenen lopussa ensimmäiset kiintiöpakolaiset Suomeen vastaanotettiin Vietnamista. 1990-luvulta lähtien Suomeen on tullut pakolaisia sotaa käyvistä maista kuten Somaliasta, entisen Jugoslavian alueilta, Afganistanista ja Irakista. (Kyhä 2011, 21; Martikainen ym. 2013, 37; Myrskylä 2010; Rätty 2002, 33, 34; Tilastokeskus 2017a.)

1990-luvulla alkanut maahanmuuton vilkastuminen on jatkunut läpi 2000- ja 2010-lukujen. Kun 1990-luvulla maahanmuuttajia oli vuosittain keskimäärin noin 13 000, on luku noussut viime vuosina noin 30 000 maahanmuuttajaan vuodessa. Maahanmuutosta helpompaa on tehnyt vuonna 1985 allekirjoitettu Schengenin sopimus, jota Suomessa ryhdyttiin noudattamaan vuonna 2001, sekä EU-kansalaisia koskeva vapaan liikkuvuuden direktiivi. Eniten maahanmuuttajia Suomeen onkin tullut EU:n alueelta. (Kyhä 2011, 21; Makkonen & Koskeniemi 2013, 69; Martikainen ym. 2013, 37, 38; Myrskylä 2010; Sisäministeriön www-sivut 2017; Tilastokeskus 2017a.)

2.3 Miksi, mistä ja kuinka paljon?

Maahanmuuttajat eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä vaan hyvin heterogeeninen joukko. Maahanmuuttajat ovat yksilöitä, jotka tulevat maahan eri aikoina, eri paikoista ja eri syiden perusteella. Suomeen muutetaan useimmiten perhesyistä, työn- ja opiskelun perässä, pakolaisuuden vuoksi sekä muista syistä kuten esimerkiksi paluumuuttajina. (Kyhä 2011, 23, 24; Martikainen ym. 2013, 39; Nieminen 2015, 132; Rätty 2002, 11; Sutela & Larja 2015a, 16,17, 24, 25, 132; Sutela & Larja 2015b; Tarkoma 2015, 3; Wrede 2010, 13.)

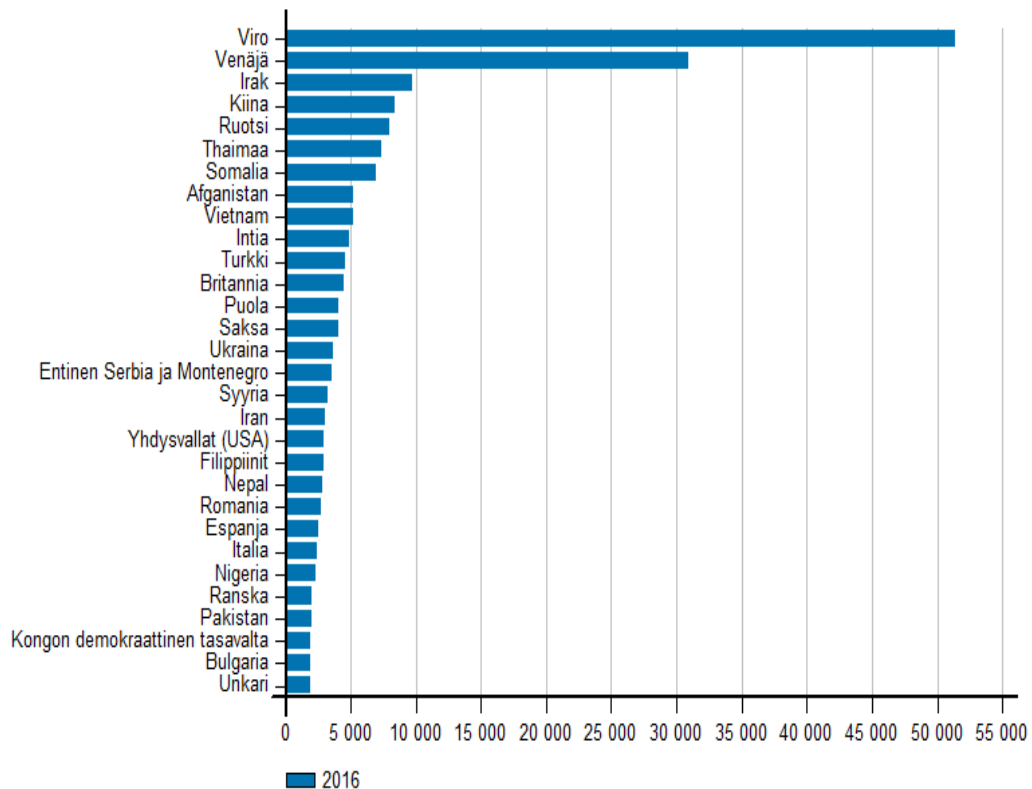
Tilastokeskuksen laatimasta kuviosta (Kuvio 1.) nähdään vuoden 2014 yleisimmät maahanmuuton syyt prosenttiosuuksineen. Ne olivat: 1.) perhesyyt 54%, 2.) työ 18%, 3.) pakolaisuus 11%, 4.) opiskelu 10% ja 5.) muut syyt 8%.

Kuvio 1. Ulkomailla syntyneen ulkomaalaistaustaisen 15–64-vuotiaan väestön maahanmuuton tärkein syy sukupuolen mukaan vuonna 2014, (%) (Sutela & Larja 2015b, Tilastokeskus UTH-tutkimus 2014)

Eniten maahanmuuttajia Suomeen on saapunut Suomen lähialueilta (Martikainen ym. 2013, 38). Kuitenkin viime vuosina vilkastuneella turvapaikanhakija ja pakolaistilanteella saattaa olla vaikutusta tähän tulevaisuudessa. Vuonna 2016 Suomessa asuneiden ulkomaalaisten määrää kansalaisuuksittain havainnollistaa seuraava Tilastokeskuksen laatima kuvio (Kuvio 2.). Kuviosta voidaan havaita, että eniten maahanmuuttajia Suomeen on tullut Virosta ja Venäjältä. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat Irakilaiset. Yli 5000 maahanmuuttajan määrän ylittävät myös kiinalaiset, ruotsalaiset, thaimaalaiset sekä somalialaiset. (Tilastokeskus 2017b.)

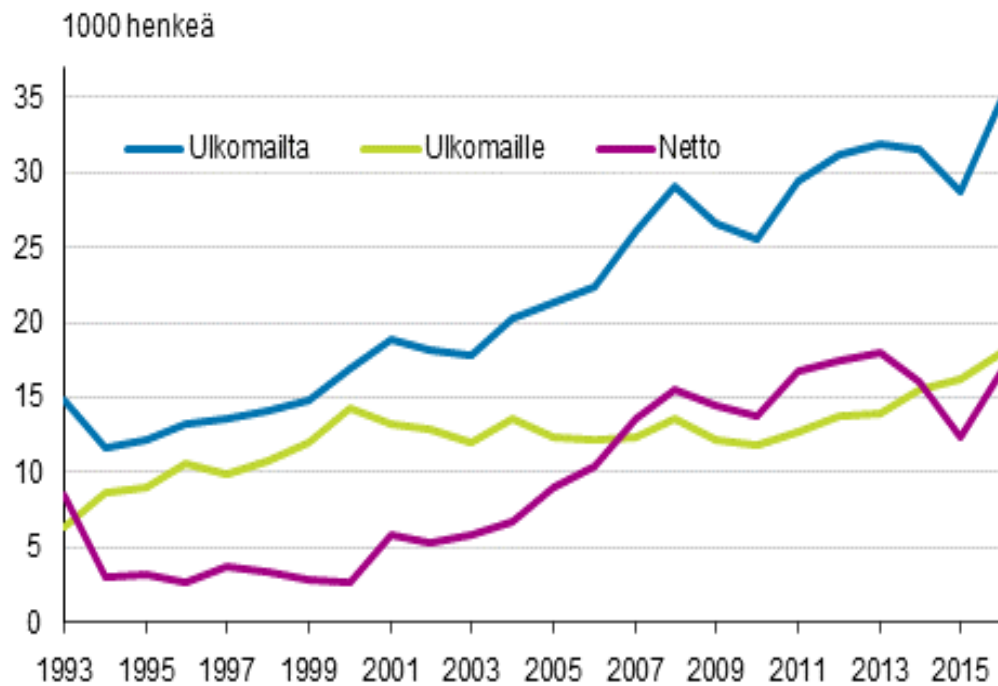
Suurimmat kansalaisuusryhmät 2016

Tilastokeskus / Väestörakenne

Kuvio 2. Suurimmat Suomessa asuvat kansalaisuusryhmät v. 2016
(Tilastokeskus 2017b)

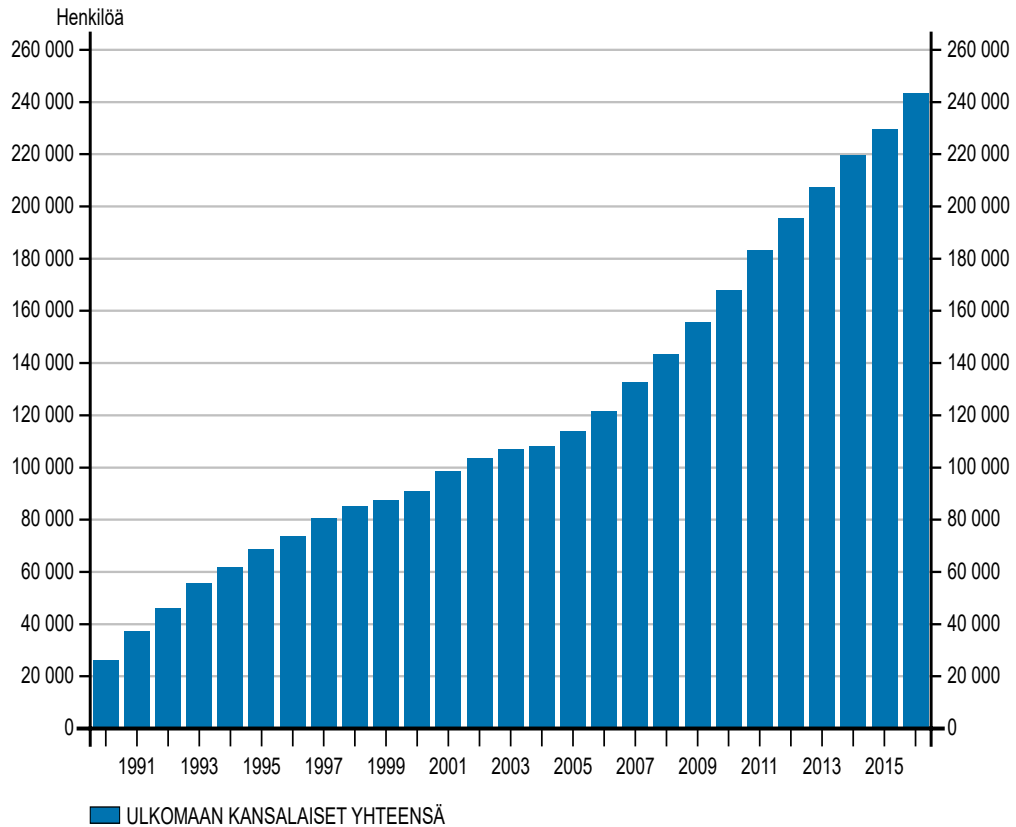
Vaikka ulkomaalaisten osuus väestöstä onkin noussut, on heidän osuutensa väestöstä edelleen melko vähäistä verrattuna esimerkiksi muihin Euroopan valtioihin. (Eurostat www-sivut 2017; Forsander 2002, 229, 230). Tilastokeskus raportoi, että uusi ennätys maahanmuuttajien määrässä saatiin jälleen vuonna 2016. Raportin mukaan 21% kasvu edellisvuoteen verrattuna tarkoitti 34 905 maahanmuuttajaa (Kuvio 3.), joista 78% oli ulkomaan kansalaisia eli 27 274. (Suomen virallinen tilasto: Muuttoliike 2016 2017.)

Kuvio 3. Suomen ja ulkomaiden välinen muuttoliike 1993–2016 (Suomen virallinen tilasto: Muuttoliike 2016 2017.)

Tilastojen mukaan Suomessa asui ulkomaan kansalaisia vuonna 2016 lähes 244 000. (Kuvio 4.) Kasvua edellisvuoteen oli 6% ja ulkomaalaisten osuus koko väestöstä oli 4,4 %. Kun puhutaan ulkomaalaistaustaisista henkilöistä, luvut ovat suuremmat. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui 364 787 ulkomaalaistaustaista henkilöä vuonna 2016, eli väestöstä 6,6% oli ulkomaalaistaustaisia. Sanalla ulkomaalaistaustainen Tilastokeskus tarkoittaa henkilöitä, ”joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla”. (Tilastokeskus 2017a; Tilastokeskus 2017b.) Satakunnassa ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä vuonna 2016 oli 3,1% eli 6 904 henkilöä. Ulkomaan kansalaisia Satakunnassa asui 5 479 henkeä eli 2,5% väestöstä. Vuonna 2016 Porin väestöstä 2,2% oli ulkomaan kansalaisia eli 1878 henkilöä. Ulkomaalaistaustaisia henkilöitä Porissa asui 2 600 eli 3,1% väestöstä. (Tilastokeskus 2017c).

Väestö kansalaisuuden mukaan 1990-2016 ULKOMAAN KANSALAISET YHTEENSÄ

Tilastokeskus / Väestörakenne

Kuvio 4. Väestö kansalaisuuden mukaan 1990- 2016. Ulkomaan kansalaiset yhteensä (Tilastokeskus 2017b)

3 TYÖLLISTYMINEN

Työ on perinteisesti ollut tärkeä arvo suomalaisessa yhteiskunnassa. Työn tekeminen ja itsensä elättäminen ovat olleet tavoiteltavia ja toivottavia asioita, jopa keino saada arvostusta sekä osoitus inkluusiosta eli yhteiskuntaan tai johonkin ryhmään kuulumisesta. Työ on edelleen yksi suomalaisen yhteiskunnan perusarvoista, vaikka sitä ei enää uusimpien tutkimusten mukaan pidetä yhtä tärkeänä arvona kuin joskus aikaisemmin. (Forsander

2004, 208, 209; Helkama 2015, 141, 143, 146-148, 218; Rätty 2002, 179; Wrede 2010, 16.)

3.1 Työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä

Työllistyminen on monen tekijän summa. Vaikutusta työllistymiseen on sekä ulkoisilla tekijöillä kuten esimerkiksi yhteiskunnassa valitsevalla taloudellisella tilanteella, työmarkkinoiden rakenteilla, asenteilla, yritysten halukkuudella työllistää ja palkata ihmisiä (makrotaso), että sisäisillä tekijöillä kuten ihmisen henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, kyvyillä, resursseilla sekä halukkuudella työskennellä (mikrotaso). (Forsander 2002, 51; Forsander 2013, 220, 234; Parpo 2007, 10, 11, 13, 17, 19-21, 24, 33, 75.)

Sopivien olosuhteiden lisäksi työllistymiseen tarvitaan yksilötasolla niin inhimillistä, kulttuurista kuin sosiaalista pääomaa. Mikään pääomalaji ei itsessään riitä työllistymiseen, vaan tarvitaan niitä kaikkia. Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan niitä taitoja, joilla on työmarkkinoiden kannalta arvoa kuten esimerkiksi koulutus, ammattitaito, kielitaito ja työkokemus. Inhimillistä pääomaa voi jokainen kartuttaa esimerkiksi hankkimalla lisäkoulutusta, joka osaltaan auttaa työuralla eteenpäin. Koulutus ei kuitenkaan itsessään takaa työllistymistä. Merkitystä on myös sillä, minkä alan koulutuksesta on kyse. Inhimillisen pääoman katsotaan olevan yhteiskuntasidonnaista ja hyödyttävän eniten siinä yhteiskunnassa missä se on hankittu. Lisäkoulutus sekä työkokemuksen karttuminen lisäävät inhimillisen pääoman lisäksi aina myös sosiaalista sekä kulttuurista pääomaa. Tavataan uusia ihmisiä, verkostoidutaan sekä opitaan alan kirjoittamattomat säännöt. (Forsander 2002, 52-55; Forsander 2004, 210; Forsander 2013, 230- 232; Parpo 2007, 19.)

Kulttuurisella pääomalla tarkoitetaan muun muassa työyhteisön ja sen toimintaympäristön sääntöjen ja tapojen hallintaa sekä tuntemusta. Työllistyäkseen täytyy osata toimia yhteisten sääntöjen mukaan, mutta täytyy myös näyttää ja kuulostaa siltä, että kuuluu joukkoon. Sosiaalisella pääomalla

tarkoitetaan eri yhteyksissä vähän eri asioita. Sillä viitataan kuitenkin ihmisten sosiaalisiin verkostoihin, joissa heitä yhdistävät samat arvot, normit sekä luottamus toisiin. Pelkkä inhimillinen pääoma, osaaminen ja todistukset osaamisesta, ei riitä työllistymiseen. Työllistymisen kannalta merkitystä on myös henkilökohtaisilla sosiaalisilla suhteilla, myös tuttavuuksilla. (Forsander 2002, 56-61; Forsander 2004, 210; Forsander 2013, 233-234; Parpo 2007, 19, 20.)

Yksilöllisillä ominaisuuksilla on myös oma vaikutuksensa työllistymiseen. Esimerkiksi ikä, sukupuoli, etninen tausta, terveys, fyysinen kyvykkyys ja lahjakkuus sekä myös asenteella ja työskentelyhalukkuudella on vaikutusta työllistymismahdollisuuksiin. Toisaalta edellä mainitut yksilölliset ominaisuudet voivat myös osaltaan olla työelämässä epätasa-arvoisuutta ja syrjintää tuottavia tekijöitä. Työelämässä on puhuttu esimerkiksi jaosta miesten ja naisten töihin sekä ikäsyrjinnästä. (Forsander 2002, 64; Forsander 2013, 236; Parpo 2007, 20-22; Wrede 2010, 8, 19,22, 23; Wrede, Nordberg & Forsander 2010, 275.)

3.2 Maahanmuuttajien työllistyminen

Työ on maahanmuuttajille tärkeä keino inklusion eli osallisuuden kokemiseen sekä yhteiskuntaan kiinnittymisen mittari. Työ nähdään tärkeänä osatekijänä maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa (ja kotouttamisessa) eli uuteen yhteiskuntaan kiinnittymisessä ja sitoutumisessa. (Forsander 2004, 208, 209; Forsander 2013, 220; Rätty 2002, 179.)

Maahanmuuttajien asema suomalaisessa työelämässä on haavoittuva ja selvästi valtaväestöä heikompi. Taloudellisten suhdanteiden vaihtelut näkyvät helposti maahanmuuttajien työmarkkina-asemassa. (Forsander 2002, 239-214; Forsander 2003, 68, 69; Forsander 2004, 210; Forsander 2013, 243; Wrede ym. 2010, 274.)

Maahanmuuttajien työllistymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä on selitetty niin ulkoisilla eli eksogeenisilla tekijöillä kuten yhteiskunnallisella toimintaympäristöllä sekä sisäsyntyisillä eli endogeenisilla tekijöillä kuten maahanmuuttajan ominaisuuksilla ja resursseilla. Oma vaikutuksensa maahanmuuttajien työllistymiseen on myös rekrytoijien asenteilla ja maahanmuuttajia syrjivillä toimintatavoilla. (Ahmad 2005, 125, 126, 143, 145; Ahmad 2010, 73, 74, 77, 89, 90; Forsander 2002, 68, 69; Forsander 2013, 220, 236-238, 243; Wrede 2010, 22, 23.)

Maahanmuuttajien työllistymisen esteiksi tai haasteiksi nähdään usein muun muassa puutteellinen suomenkielentaito, ja se, että ulkomailla hankittua koulutusta tai työkokemusta ei hyväksytä tai arvosteta, Suomi-spesifisen kulttuurisen osaamisen ja epämuodollisen inhimillisen pääoman puute, epäluottamus maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä kohtaan sekä syrjintä. Empiirisen tutkimuksensa perusteella Ahmad (2010, 89,90) pitää kuitenkin suurimpana maahanmuuttajien työllistymisen esteenä työpaikkojen täyttämisestä vastuussa olevien asenteita ja käytäntöjä. (Ahmad 2005, 143, 145; Ahmad 2010, 75-78; Forsander 2002, 68, 69, 236, 237, 240; Forsander 2004, 211; Forsander 2013, 236; Nieminen 2015, 133; Rätty 2002, 180; Tarnanen & Suni 2005, 16, 18.)

Päästäkseen mukaan suomalaiseen työelämään, maahanmuuttaja tarvitsee samanlaista pääomaa ja osaamista kuin kuka tahansa muukin kantaväestöön kuuluva työntekijä. Kuitenkin maahanmuuttajien kohdalla korostuvat muun muassa kielitaitovaatimukset sekä suomalaisen työkulttuurin osaaminen. Työllistyäkseen maahanmuuttaja tarvitsee siis kielitaitoa, ammattitaitoa, kulttuurista osaamista, sosiaalisia kykyjä ja sosiaalisia suhteita sekä yhteiskunnan verkostojen hallintaa. (Forsander & Alitolppa-Niittamo 2000, 46, 70- 72; Forsander 2004, 210; Forsander 2013, 233-235; Parpo 2007, 19,29; Rätty 2002, 179, 180; Tarnanen & Suni 2005, 18.)

Aho ja Mäkiäho (2017, 61) osoittavat tutkimuksessaan, että maahanmuuttajien kotouttamistoimet eivät yksinään riitä maahanmuuttajien työllistymiseen. Tarvitaan myös muita toimia. Kun maahanmuuttajalla on ensin hyvä suomen

kielen taito sekä Suomessa hankittu koulutus, on seuraava askel kohti työllistymistä suomalaisen työkokemuksen hankkiminen. Tutkimukset osoittavat, että mihin tahansa työelämävalmennukseen, työharjoitteluun tai palkkatukityöhön osallistuminen lisää maahanmuuttajien työllistymisen mahdollisuutta. Tätä kautta maahanmuuttaja saa paitsi osaamista ja kokemusta suomalaisesta työelämästä, myös työelämään pääsyn kannalta tärkeitä sosiaalisia suhteita sekä kontakteja. Työelämäyhteyksien rakentaminen onkin maahanmuuttajien työllistymisessä oleellinen asia. (Aho & Mäkiäho 2017, 69, 70; Forsander 2013, 232, 235; Forsander & Alitolppa-Niittamo 2000, 70; Wrede ym. 2010,280.)

3.3 Maahanmuuttajien työllisyystilanne sekä työllistymisen esteet

Vuonna 2014 Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Työterveyslaitos toteuttivat yhteistyössä Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointi -tutkimuksen (UTH), jossa selvitettiin maahanmuuttajien työllistymistä ja hyvinvointia Suomessa. Tutkimuksen mukaan työikäisen ulkomaalaistaustaisen väestön työllisyysaste oli 10% heikempi kuin valtaväestöllä. Lukua laski varsinkin ulkomaalaistaustaisten naisten heikko työllistyminen. (Larja & Sutela 2015a, 71-82.)

Tutkimuksen mukaan parhaiten ulkomaalaistaustaisista olivat työllistyneet korkeakoulutetut, työn tai opiskelun takia muuttaneet ja suomea vähintään edistyneellä tasolla puhuneet sekä Virolais-, EU-, Efta tai Pohjois-Amerikka-taustaiset. Heikoimmassa asemassa olivat pakolaistaustaiset, Lähi-idästä, Afrikasta ja kolmansista maista tulleet. (Larja & Sutela 2015a, 71, 72, 75, 81, 82.)

Maassaoloaika paransi kaikkien ryhmien työllistymistä, mutta eniten sillä oli vaikutusta pakolaistaustaisten työllistymiseen. Tutkimuksen mukaan myönteisesti maahanmuuttajien työllistymiseen vaikutti myös hyvä suomen kielen taito. (Larja & Sutela 2015a, 71, 76-77, 82.)

UTH- tutkimuksessa kysyttiin maahanmuuttajien omia näkemyksiä työllistymisen esteistä. Työttömistä maahanmuuttajista vuonna 2014 39% piti kielitaidon puutetta suurimpana työllistymisen esteenä. Seuraavaksi yleisin syy oli muu syy, jolla tarkoitettiin mm. sairautta, vammaa, opiskelua sekä omien lasten hoitamista kotona. 24% vastaajista ei nähnyt mitään estettä työllistymiselleen. 6% vastaajista mainitsi työllistymisen esteeksi ulkomaalaistaustan, uskonnon tai sosiaalisen taustan. Tutkinnon tunnustamiseen liittyviä ongelmia oli 4% vastaajista ja työ- ja oleskelulupaongelmia oli muutamilla vastaajilla. (Nieminen 2015, 130, 133.)

3.4 Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen

Maahanmuuttajien työllistymistä tuetaan yhteiskunnan taholta lainsäädännön, politiikan ja erilaisten viranomaistahojen toimien kautta kuten esimerkiksi kotouttamistoimien ja tukityöllistämisen avulla. (Forsander 2013, 243; Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 11 §; Rätty 2002, 186.) Sarvimäki ja Hämäläinen (2016, 480) osoittivat tutkimuksessaan kotouttamiskoulutuksen vaikuttavuuden, mutta kuten Aho ja Mäkiäho (2017, 61) tutkimuksessaan toteavat, pelkkä kotouttamiskoulutus ei riitä työllistämään maahanmuuttajia. Ongelmana on myös se, että kaikki maahanmuuttajat eivät kuulu kotouttamistoimien piiriin, kuten esimerkiksi opiskelijat ja työn vuoksi maahan muuttaneet. Maahanmuuttajien kasvava määrä on myös haastanut kuntien maahanmuuttotyön resurssit. Kesäkuussa 2017 sisäministeriön kansliapäällikkönä työskennellyt Päivi Nerg totesikin, että ”Kotouttaminen ei ole vain viranomaisten tehtävä, vaan myös kuntien, kolmannen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan.” (Pulliainen 2017,13.) Paljon hyvää ja merkityksellistä työtä maahanmuuttajien hyväksi tehdäänkin kolmannella sektorilla.

4 SATAKUNNAN MONIKULTTUURIYHDISTYS RY (SMY)

Tärkeä kolmannen sektorin aktiivinen toimija ja asiantuntijataho monikulttuurisuus- ja maahanmuuttaja-asioissa Porissa on Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry. Yhdistys on perustettu 25.3.1996 ja sillä on n. 600 jäsentä 70 eri kansallisuudesta. Yhdistys on toiminut yli 20 vuoden ajan edistäen maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistoimintaa. Yhdistyksen tavoitteena on auttaa maahanmuuttajia säilyttämään oma kielensä ja kulttuurinsa sekä auttaa heitä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Yhdistyksessä on järjestetty vuosian varrella useita erilaisia hankkeita sekä projekteja, joiden tarkoituksena on ollut muun muassa parantaa maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia alueella sekä jakaa tietoa ja antaa neuvontaa maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvissä asioissa. (Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n www- sivut 2017; Mäenpää 2006, 7, 8, 26, 30, 31, 35, 49.)

Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ylläpitää Kansainvälistä kohtaamispaikkaa, joka sijaitsee Porin keskustassa Isolinnankatu 24:ssä. Kansainvälinen kohtaamispaikka on tärkeä tapaamispaikka yhdistyksen jäsenille. Kohtaamispaikassa järjestetään erilaisia kerhoja, kursseja sekä tapahtumia. (Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n www- sivut 2017.)

Elävä kieliketju on Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksessä kehitetty uudenlainen tapa puhekielen opetteluun. Elävässä kieliketjussa suomea puhuva henkilö tapaa muutaman maahanmuuttajan muodostaman pienryhmän viikoittain. Tapaamisissa he keskustelevat yhdessä suomen kielellä. Näin myös arjen sanasto sekä murre tulevat maahanmuuttajille tutuksi. (Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n www- sivut 2017.)

4.1 Suunta työelämään- hanke

Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksen Suunta työelämään- hanke on kolmevuotinen vuonna 2016 aloitettu TE- toimiston ja Porin kaupungin

työllisyydenhoitoyksikön rahoittama hanke, joka työllistää kaksi työntekijää. Hankkeen tavoitteena on ehkäistä Porissa asuvien työttömien ja pitkäaikaistyöttömien maahanmuuttajien työttömyyden pitkittymistä sekä edistää heidän työllistymistään. Hankkeen kautta on järjestetty maahanmuuttajille monenlaista apua, niin erilaisia neuvontapalveluita (mm. apua työasiapapereiden kirjoittamisessa, kääntämisessä, tutkintojen rinnastuksissa, tietoa suomalaisesta työelämästä, työkuulttuurista, ammattiliitoista jne.) kuin konkreettisia toimia kuten esimerkiksi suomen kielen kursseja sekä työ- ja opiskelupaikkojen etsimistä. (Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n www- sivut 2017.)

Suunta työelämään- hanke saavutti puolivälin kesäkuussa 2017. Hankkeen puoliväliin mennessä hankkeessa oli ollut asiakkaita 43:sta eri kansalaisuudesta ja asiakaskäyntejä oli ollut 961. Yksilötyötä oli tehty 472 henkilön kanssa. Hankkeen avulla avoimille työmarkkinoille oli siirtynyt hankkeen puoliväliin mennessä yhteensä 71 henkilöä (työllistynyt joko kokonaan tai osittain) sekä työkokeiluun tai työharjoitteluun oli päässyt 54 henkilöä. Muiden toimien (esim. suomen kielen opetus, kuntouttava työtoiminta) lisäksi erilaista neuvontaa kuten esim. asiapapereiden kääntämistä, tutkintojen rinnastamista ym. annettiin 1 226 kertaa hankkeen puoliväliin mennessä. (Suunta työelämään- hankkeen vuosiraportti 1.1.-31.12.2016; Suunta työelämään- hanke, Raportti 1.1.- 31.3.2017; Suunta työelämään- hanke, Raportti 1.4.-30.6. 2017.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n Suunta työelämään- hankkeeseen osallistuneiden asiakkaiden kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä hankkeesta, sen vaikuttavuudesta sekä saada selville heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan maahanmuuttajien työllistymisestä Porin seudulla. Suunta työelämään- hanke on suunnattu

työttömille ja pitkäaikaistyöttömille maahanmuuttajille ja sen tarkoituksena on edistää heidän työllistymistä. (Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n www-sivut 2017.)

Kolmevuotisen hankkeen puoliväli saavutettiin heinäkuussa 2017. Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä väliarviointia hankkeen onnistumisista, mutta myös kerätä talteen hankkeen asiakkailta mahdollisia kehittämistoiveita ja kehittämisideoita yhdistystä varten. Lisäksi haluttiin selvittää millaisia työllistymisen ongelmia ja haasteita maahanmuuttajat Porin seudulla kohtaavat. Tavoitteena oli, että Satakunnan Monikulttuuriyhdistys voisi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia mahdollisissa muissa yhdistyksen tulevissa hankkeissa. Lisäksi maahanmuuttajien työllistymisen haasteista saatu tieto voisi toimia innoittajana jatkotutkimuksille aiheesta.

Opinnäytetyöllä haettiin vastausta seuraaviin kysymyksiin: Mitä vaikutuksia Suunta työelämään- hankkeeseen osallistumisella on ollut? Mihin hanke on vaikuttanut ja miten? Millainen kokemus hanke oli? Mitä tai millaisia työllistymisen haasteita maahanmuuttajat ovat kohdanneet Porin seudulla?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusote ja tiedonkeruumenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin käyttämällä teemahaastattelua. Tarkoituksena oli selvittää mielipiteitä ja ajatuksia, joten kyseessä oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyössä hyödynnettiin kuitenkin myös olemassa olevaa määrällistä aineistoa kuten esimerkiksi maahanmuuttotilastoja. (Eskola & Vastamäki 2015, 27; Hirsijärvi & Hurme 2008, 48; Kananen 2014, 19.)

Tiedonkeruumenetelmäksi opinnäytetyössä valikoitui teemahaastattelu, sillä tarkoituksena oli saada haastateltavat kertomaan ajatuksistaan, mielipiteistään ja kokemuksistaan mahdollisimman vapaasti ja laajasti.

Teemoista keskustelemalla voitiin varmistua siitä, että ne aihealueet joista opinnäytetyössä haluttiin saada tietoa, tulivat myös käsitellyiksi. Teemahaastattelu teki haastattelutilanteesta joustavan, sillä se antoi mahdollisuuden tarvittaessa tehdä tarkentavia ja täydentäviä lisäkysymyksiä haastateltavien vastauksista. Teemahaastattelu myös mahdollisti keskusteluteemojen järjestyksen vaihtelun, aiheissa takaisinpäin palaamisen sekä antoi myös mahdollisuuden tavoittaa haastateltavat myöhemmin uudelleen, jos tarvetta lisäkysymyksiin tai vastausten täydentämiseen olisi. (Eskola & Suoranta 2005, 85-87; Eskola & Vastamäki 2015, 27-29; Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204-206; Kananen 2014, 72, 76; Kananen 2015, 150, 151; Tuomi & Sarajärvi 2011, 73, 75.)

6.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n Suunta työelämään- hankkeeseen osallistuneita maahanmuuttajia. Haastateltavat valittiin sellaisten henkilöiden joukosta, jotka olivat osallistuneet hankkeen toimiin jo jonkin aikaa sekä olivat työllistyneet. Näin haluttiin varmistua siitä, että heillä oli myös jotakin sanottavaa ja arvioitavaa sekä hankkeesta, että työllistymisestä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 74, 85.) Kolmas haastateltavien valintakriteeri oli, että heidän täytyi pystyä kommunikoimaan melko hyvin joko suomeksi tai englanniksi. Näin varmistauduttiin siitä, että haastattelija ja haastateltavat ymmärsivät toisiaan ja valituista aiheista syntyi keskustelua. Hankkeesta oltiin myös halukkaita kustantamaan tulkin käyttö haastatteluissa, mutta tulkkia ei kuitenkaan käytetty. Ajatuksena oli, että lisähenkilöiden läsnäolo saattaisi vääristää haastattelutilannetta tai jopa muuttaa tutkimustulosta. Tulkin käyttö olisi myös saattanut vaikuttaa haastattelijan ja haastateltavan väliseen vuorovaikutukseen sekä haastateltavan kokemukseen tai tunteeseen tilanteen luottamuksellisuudesta. Tulkin käyttö olisi myös luonnollisesti lisännyt niiden henkilöiden määrää, jotka olivat selvillä haastateltavien henkilöllisyydestä sekä siitä, mitä he sanoivat. (Eskola & Suoranta 2005, 55, 56; Kananen 2014, 73.) Tulkin käyttö myös koettiin tarpeettomaksi rahanmenoksi

opinnäytetyötasoisessa työssä. Väitöskirjan tekemiseen tulkin käyttöä olisi jo saatettu harkita vakavammin.

Haastateltavat valittiin edellä mainittujen kriteereiden mukaisesti hankkeen henkilökunnan avustuksella. Hankkeen työntekijät kontaktoivat hankkeen asiakkaita ja lähettivät heille opinnäytetyön tekemisestä laaditun esittelytekstin (Liite 1). Tämän jälkeen he olivat yhteydessä mahdollisiin haastateltaviin ja selvittivät heidän halukkuutensa osallistua haastatteluun. (Eskola & Suoranta 2005, 56, 91,92; Eskola & Vastamäki 2015, 39, Kuula 2011, 61, 62; Tuomi & Sarajärvi 2011, 73.) Haasteltavien löydyttyä työntekijät toimittivat haastateltavien yhteystiedot haastattelijalle haastattelujen ajankohdan sopimista varten. Yhden haastattelun pitämisestä jo ennalta sovittuna ajankohtana hankkeen työntekijät sopivat suoraan haastateltavan kanssa.

Kaikki haastattelut toteutettiin syyskuussa 2017 kahden viikon aikana. Haastatteluja oli tarkoitus tehdä vähintään kuusi, mutta enintään kymmenen. Haastatteluja tehtiin kuitenkin vain neljä. Yksi haastatteluista tehtiin englanniksi ja muut kolme tehtiin suomeksi. Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksen tiloissa toteutettiin yksi haastattelu ja muut haastattelut tehtiin haastateltavien toiveiden mukaisesti Skype- yhteyden välityksellä. Haastattelujen lopulliseen määrään vaikutti se, että haastatteluissa toistuivat samat asiat ja tuntui siltä, että niissä ei enää tullut esiin teemojen kannalta uusia asioita. (Eskola & Suoranta 2005; 62, 63; Eskola & Vastamäki 2015, 41; Hirsijärvi ym. 2009, 182; Kananen 2014, 19, 153, 154; Kananen 2015, 145, 146; Tuomi & Sarajärvi 2011, 87.) Neljässä haastattelussa pitäytymiseen vaikutti myös se, että seuraavissa haastatteluissa olisi tarvittu tulkin käyttöä.

Teemahaastattelut olivat puolistrukturoituja. Haastatteluja varten laadittiin taustakysymykset, joissa selvitettiin muun muassa koulutustaustaa, työkokemusta, Suomessa oloaikaa ja haastateltavan tämänhetkistä työllisyystilannetta (Liite 2). Kaikkiin teemoihin laadittiin myös apukysymyksiä, joilla haluttiin varmistaa keskustelun sujuvuus, joustava eteneminen teemoissa sekä haastattelun laadukkuus. Englanniksi toteutettua haastattelua

varten tehtiin haastattelun sujuvuuden varmistamiseksi ensin suomeksi melko tarkka kysymysrunko, joka sitten käännettiin englanniksi. Taustakysymysten jälkeen kaikissa haastatteluissa keskusteltiin samoista teemoista, jotka tutkimusongelmaan liittyen olivat 1.) työllistyminen, 2.) Suunta työelämään-hanke sekä 3.) hankkeen vaikutukset. (Eskola & Vastamäki 2015, 29, 35; Hirsijärvi & Hurme 2008, 47, 184; Kananen 2014, 70, 73; Tuomi & Sarajärvi 2011, 75.)

Kaikki haastattelut nauhoitettiin sekä tallentavalla mikrofonilla, että matkapuhelimella. Heti haastattelujen jälkeen nauhoitukset tarkistettiin ja tallennettiin tietokoneelle omiksi tiedostoikseen. Kaikki haastattelumateriaali myös säilytettiin koko opinnäytetyön tekemisen ajan tietokoneella. Materiaali säilytettiin salasanojen takana, joten kenelläkään muulla ei ollut pääsyä niihin. Hyvin pian haastattelujen jälkeen, usein jopa samana päivänä, haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi sanasta sanaan eli litteroitiin. Litterointivaiheessa tekstistä erotettiin haastateltujen taustatiedot omaksi yhteenvedokseen, sillä taustatiedoilla ei ollut merkitystä aineistoa arvioitaessa. Litteroidusta tekstistä ei siis voinut saada selville henkilöllisyyttä. Aineistoa käsitettiin sekä myös raportoinnissa lainattiin niin, että vastaajan henkilöllisyys ei voi paljastua. Raporttiosuuteen joitakin haastateltujen puhekielisiä kommentteja muutettiin hiukan enemmän yleiskielen suuntaan. Englanniksi toteutettu haastattelu käännettiin litterointivaiheessa suomeksi. Tekstin litteroimisen jälkeen litteroidut tekstit tallennettiin tietokoneelle omiksi tiedostoikseen, ja niitä säilytettiin opinnäytetyön tekemisen ajan. Kenelläkään muulla ei ollut pääsyä myöskään näihin aineistoihin. Opinnäytetyön hyväksymisen ja valmistumisen jälkeen kaikki haastattelumateriaalit hävitettiin sovitusti. Haastattelujen kestot vaihtelivat 30 ja 50 minuutin välillä. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 26 sivua. (Eskola & Vastamäki 2015, 42; Hirsijärvi & Hurme 2008, 138; Kananen 2014, 85, 101, 102, 153; Kuula 2011, 64.)

Etukäteen huolestuneisuutta ja jännitystä aiheutti varsinkin englanniksi toteutetun haastattelun sujuminen. Jännitystä ja hermoilua yritettiin hälventää hyvällä ennakkovalmistautumisella haastatteluun. Aiheeseen liittyvää sanastoa kerrattiin ja mieleen palautettiin englanniksi käännetty kysymysrunko

sekä apukysymykset. Ennakkohermoilu osoittautui turhaksi, sillä haastattelu sujui hyvin. Molemmat, niin haastattelija kuin haastateltavakin, tulivat tilanteessa hyvin ymmärretyiksi.

Kaikki haastattelutilanteet olivat rentoja ja keskustelut sujuivat niissä vapautuneesti, vaikka osassa haastatteluista oli kiusallisia yhteysongelmia. Kahdessa haastattelussa Skypen kuvayhteys ei toiminut haastattelijan puolelta ollenkaan, vaikka Skypen käyttö oli ennestään tuttua, verkkoyhteys oli hyvä ja ennen haastattelua testissä kaikki toimi hyvin. Vaikka yhteyttä yritettiin muodostaa uudelleen, ei kuvayhteys korjaantunut. Koska haastateltavat olivat kiireisiä, ja sopivan haastatteluajan löytäminen oli haastavaa, päätettiin haastattelut tehdä kuvan puuttumisesta huolimatta. Haastattelija näki ja kuuli haastateltavat koko ajan, mutta kaksi haastateltavista ei siis nähnyt haastattelijaa haastattelun aikana. Näistä ongelmista huolimatta, haastattelutilanteet sujuivat kuitenkin hyvin. Haastattelun jälkeen haastattelija lähetti itsestään kuvan pahoitteluviestin kera niille haastatelluille, joille kuvayhteys ei toiminut. Skype-ongelman lisäksi myös yhdessä haastattelussa oli muutamia haastateltavan lapsen aiheuttamia taukoja. Tauot katkaisivat selvästi haastateltavan ajatuksen aiheesta, mutta hän pääsi kuitenkin taas nopeasti sisään aiheeseen.

6.3 Aineiston analyysi

Kerätyn aineiston arviointia ja analyysia tehtiin työn jokaisessa vaiheessa. Ilman jatkuvaa aineiston analysointia ei olisi voitu tehdä päätelmää, että kerätyssä aineistossa toistuivat samat asiat ja aineistoa oli kerätty riittävästi. (Eskola & Suoranta 2005, 16, 62; Hirsijärvi & Hurme 2008, 136; Kananen 2014, 99, 102, 153, 154.)

Kun kaikki haastattelut oli tehty ja aineisto oli litteroitu, luettiin litteroitu aineisto läpi useita kertoja, jotta se tuli tutuksi. Seuraavien viikkojen aikana aineistoa pohdittiin ja kommentteja verrattiin myös teorian tietoon asiasta. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 135, 143.)

Varsinainen aineiston analyysi tehtiin aineiston sisältöä analysoimalla ja lopuksi vertaamalla aineiston sisältöä teorian tietoon asiasta. Analyysi aloitettiin järjestämällä litteroitu aineisto ensin teemojen mukaisesti. Tämä tehtiin tulostamalla litteroitu aineisto ja merkitsemällä aineistosta kaikki teemojen mukaiset kommentit eri värisillä kynillä. Tämän jälkeen kaikki samaa väriä eli samaa teemaa olevat kommentit kerättiin yhteen. Kommenttien yhteen kerääminen tapahtui tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmalla leikkaa ja liimaa menetelmällä. Kun kommentit oli järjestetty teemoittain, aineistoa tarkasteltiin, luettiin ja pohdittiin uudelleen ja etsittiin siitä yhtäläisyyksiä. Tämän jälkeen samaa asiaa käsittelevät kommentit kerättiin (luokiteltiin) yhteen ja kommentteille määriteltiin yhteinen nimittäjä (luokka). Tämän jälkeen saatuja yhteisiä nimittäjiä (luokkia) verrattiin aikaisempiin tutkimuksiin ja teorian tietoon asiasta. Lopuksi saadut yhteiset nimittäjät (luokat) yhdistettiin uudelleen (luokiteltiin) teorian tiedon perusteella uusien luokkien alle ja nimettiin ne uudelleen (luokiteltiin) teorian tiedon pohjalta niitä yhdistäviksi luokiksi. (Eskola & Suoranta 2005, 150; Eskola & Vastamäki 2015, 43; Hirsijärvi & Hurme 2008, 141, 143, 149; Kananen 2014, 104, 113, 115; Tuomi & Sarajärvi 2009, 92, 93, 97-100.)

Esimerkiksi ensin kaikki työllistymistä koskevat kommentit kerättiin yhteen. Tämän jälkeen niistä etsittiin yhtäläisyyksiä. Tämän jälkeen kaikki samaa asiaa tarkoittavat kommentit kerättiin yhteen ja nimettiin. Työllistymisteeman alle muodostuneet ryhmät koskivat: kieltä, koulutusta, ennakkoluuloja, työkuultuuria sekä verkostoja. Tämän jälkeen näitä saatuja ryhmiä tai luokkia verrattiin teorian tietoon asiasta. Teorian tiedon perusteella nämä haastateltavien kommentteista saadut luokat taas yhdistettiin teoriasta esiin nousseisiin luokkiin, jotka olivat: inhimillinen pääoma, kulttuurinen pääoma, sosiaalinen pääoma sekä asenteet.

7 TULOKSET

7.1 Taustatiedot

Kaikki haastateltavat olivat työkäisiä 31-43 vuotiaita. Yksi haastateltavista oli mies ja muut olivat naisia. Kaksi haastateltavista oli kotoisin Venäjältä, yksi haastateltava oli kotoisin Kazakstanista ja yksi haastateltava oli kotoisin Gambiasta. Haastateltavien koulutustausta vaihteli ammattikoulutuksesta yliopistokoulutukseen. Myös työkokemuksen määrä vaihteli. Haastateltavien maassaoloaika vaihteli 2½- 13 vuoden välillä. Kaikki haastateltavat olivat haastatteluajankohtana työssä.

7.2 Työllistyminen

Maahanmuuttajien työllistymistä Porin seudulla kuvailtiin haastatteluissa haastavaksi ja vaikeaksi, mutta kuitenkin mahdolliseksi. Toisaalta tuotiin esiin myös näkemys siitä, että työllistyminen Porissa on vaikeaa kaikille, ei vain maahanmuuttajille. Kaikilla haastateltavilla oli itsellään ollut työllistymiseen liittyviä ongelmia ja haasteita. Haastatteluajankohtana jokainen heistä oli työssä, mutta kolme heistä oli työllistyäkseen joutunut muuttamaan pois Porista. Neljäs haastateltava asui Porissa, mutta kävi työssä toisella paikkakunnalla.

Kysymykseen maahanmuuttajien työllistymisen helppoudesta vastattiinkin näin:

Aika vaikeaa. Vaikeata ja kyllä se onnistuu, mutta ei niin helppoa.

Ei ole. Siksi olen nyt - - - (muualla)

Todellakaan se ei ole helppoa.

Joo mun mielestäni on tosi vaikeaa - - - enkä minä nää mun tulevaisuutta Porissa.

Keskusteltaessa maahanmuuttajien työllistymisen ongelmista ja haasteista Porin seudulla, kaikki haastateltavat toivat esiin suomen kieleen liittyvät ongelmat. Kaikki kokivat, että työllistyäkseen Porin seudulla on osattava suomea. Ongelmalliseksi koettiin työnantajien vaatimukset ja odotukset kielitaidon tason suhteen. Vaikka työtehtävän kannalta täydellisellä suomen kielen taidolla ei olisi merkitystä, haastatteluissa kuitenkin kerrottiin kokemuksia siitä, että täydellistä suomen kielen taitoa kuitenkin maahanmuuttajilta odotetaan. Toisaalta esiin nousi myös ajatus siitä, että kielitaitokysymyksen taakse on helppo kätkeytyä silloin, kun todellinen syy henkilön palkkaamattomuuteen saattaakin olla ennakkoluuloissa.

He sanoivat, että minun täytyisi puhua 100% suomea, jotta he voisivat ottaa minut töihin.

He haluavat aina, että suomen kielen taito on täydellinen, vaikka se ei oikeasti haittaisi.

Jos joku haluaa löytää työpaikan Satakunnasta ja Porista on pakko osata suomea. - - - Porissa on pakko puhua ja osata suomea.

Haastatteluissa tuli esiin näkemyksiä siitä, että muualla Suomessa kielitaidolla ei olisi yhtä suurta merkitystä työllistymiseen kuin Porin alueella. Haastateltavat kertoivat esimerkkejä siitä, että suuremmissa kaupungeissa kuten esimerkiksi Helsingissä ja Turussa olisi myös mahdollista työllistyä heikollakin suomen kielen taidolla.

Mulla on paljon tuttuja, joilla on töitä vaikka niillä on tosi heikko suomen kielen taito. He jopa pärjäävät venäjän ja englannin kielellä, mutta Porissa se on mahdotonta.

Esimerkiksi Uudellamaalla ei ole ongelma, jos joku ei puhu suomea.

Porin seudulla maahanmuuttajilla oli myös koulutukseen liittyviä työllistymisen ongelmia. Työllistymiseen vaikutti suomalaisen koulutuksen puute sekä ammattiala, jolta koulutus oli hankittu. Kaikissa ammateissa ei työtä ole tarjolla Porin seudulla. Koettiin, että varsinkin korkean koulutuksen aloilla työpaikkoja

ei ole Porissa tarjolla ollenkaan tai niitä on vain muutamia. Porissa työllistymisen esteeksi koettiin myös suurten yritysten pieni määrä.

Työllistyminen on mun mielestäni Porin alueella tosi vaikeaa. Toisaalta se vähän riippuu siitä, mikä on ammatti.

Suurin ongelma oli, että ensin ei ollut suomalaista koulutusta.

- - - vain suomessa hankitulla koulutuksella on merkitystä - -

Toinen asia on ammattialue ja koulutuksen taso. Mun mielestä mulla on vähän liian korkea koulutuksen taso.

Porissa on tosi vähän töitä, (mainitsee oman ammattinsa) on vaikea työllistymistilanne.

Turussa on enemmän kansainvälisiä yrityksiä ja Helsingissä. Porissa on vähän isoja yrityksiä. Porissa - - - ei ole muita isoja tuotantolaitoksia tai yrityksiä.

Maahanmuuttajien työllistymisen esteenä mainittiin myös ennakkoluulot. Ennakkoluulojen koettiin tulevan esiin työhaastattelutilanteissa peiteltyinä. Koettiin, että työhaastattelussa saatetaan korostaa esimerkiksi suomen kielen osaamisen tärkeyttä, vaikka todellinen syy henkilön palkkaamattomuuteen voi olla ennakkoluuloisessa asenteessa.

Olemme erilaisessa asemassa. Kun katsotaan, että sinulla on erilainen nimi - - - , he harkitsevat suomalaista enemmän kuin ulkomaalaista.

Tottakai on tausta, että on maahanmuuttaja, varsinkin Porissa. - - - mutta ei koskaan ole suoraan sanottu, että ei ole työpaikkaa sen takia että olet maahanmuuttaja. Ei koskaan.

No itse en ole törmännyt ihan suoraan, mutta kavereilta tiedän, että on ollut tällainen tilanne, että heille sanottiin, että jos sulla olisi suomalainen passi siis suomalainen kansallisuus niin tervetuloa, mutta tällä hetkellä joudumme valitettavasti sanomaan ei. Mutta ei yleensä sanota suoraan. Voi sanoa niin, että tarvitsemme erinomaista suomen kielen taitoa - - -

Maahanmuuttajien työllistymisen ongelmana haastatteluissa nähtiin myös työelämään ja työkulttuuriin liittyvät erot. Maahanmuuttajat eivät vielä maahan tullessaan tunne suomalaista työkulttuuria, joka voi olla melko lailla erilainen

kuin se mihin maahantulija on tottunut. Haastatteluissa tuotiinkin esiin, että maahanmuuttajat tarvitsevat tähän liittyvää opastusta ja koulutusta. Maahanmuuttajien työllistymisen esteenä nähtiin myös verkostojen puute. Maahan muutettaessa ei vielä tunneta riittävästi ihmisiä, eikä esimerkiksi tiedetä mistä ja keneltä avoimista työ- tai koulutuspaikoista voi kysellä. Suunta työelämään- hankkeen kautta saatuja kontakteja pidettiin työllistymisen kannalta tärkeinä.

Mutta olisi kiva saada semmoinen apua ennen ensimmäistä työpaikaa, koska tietysti Suomessa töissä ihmiset ovat erilaisia kuin esimerkiksi mun kotimaassa. Työelämä ja työkuulttuuri on kaikki erilaista. Ja valitettavasti se oli pieni ongelma mulle ensimmäisessä työpaikassa. Siksi mä etsin Monikulttuuriyhdistyksen.

Luulen, että kulttuurin tuntemus. Työkuulttuurien tuntemuksesta voi olla paljon apua. Ja voi myös sanoa, että verkostoista. - - - (Mainitsee nimen) on aika laaja verkosto ja sen avulla hän vois auttaa todennäköisesti enemmän kuin muut kenellä ei ole. On tuttuja keneltä voi saada tietoja työ- ja opiskelupaikoista.

7.3 Suunta työelämään- hanke

Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet moniin erilaisiin hankkeen toimiin ja he olivat saaneet hankkeen kautta monenlaista tarvitsemaansa henkilökohtaista apua, neuvontaa ja valmennusta työllistymiseen liittyvissä asioissa. Hankkeen kautta he olivat saaneet tietoa muun muassa ammattiliitoista, suomalaisesta työelämästä sekä suomalaisesta työkuulttuurista. Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet hankkeen kautta suomen kielen kursseille ja osa oli osallistunut myös Elävään kieliketjuun. Hankkeen kautta haastateltavat kokivat saaneensa sellaista henkilökohtaista ja konkreettista apua, jota he eivät olleet mistään muualta saaneet.

- - - auttoi täyttämään hakemuksia ja monia muita asioita- - - käytti paljon aikaa ja selosti asiat yksi kerrallaan. - - -

Kun sain tekstiviestin hän sanoi, tule tänne niin katsotaan.- - - Menet sinne, sanot näin, tapaat nämä ihmiset, ota kopio tästä.

Kun keskustelemme mun CV:stä, sain muutaman vinkin. - - - Hän antoi mulle esimerkiksi kysymyslistan siitä mitä kysyvät yleensä työhaastattelussa. Ja kertoi esimerkiksi millaiset vaatteet mulla pitää olla. Ja se auttoi mua paljon.

Se on hankkeen etu, että on sellainen, jossa on matala kynnyks. Voi mennä käymään, kysymään ja jopa varata aikaa. Se on paljon helpompi, mitä esimerkiksi työvoimatoimistossa.

Aina kun Kela lähetti minulle postia, tulini tänne ja - - - auttoi ymmärtämään asian. - - - Kela ym. auttaa vähemmän. Käskevät vain lukea netistä ohjeet. Täällä siihen käytetään aikaa. Autetaan löytämään se nettisivu ja opetetaan käyttämään niitä.

Kaikilla haastatelluilla oli positiivista sanottavaa Suunta työelämään-hankkeesta ja Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksestä. Haastatellut pitivät hanketta tärkeänä apuna maahanmuuttajille. Kaikki haastatellut myös halusivat suositella hankkeeseen osallistumista muille maahanmuuttajille.

Hanke on hyvä hanke ja suosittelen kaikille, jotka eivät vielä ole olleet siellä.

Mun mielipide on, että se on hyvä idea ja paljon ihmisiä käyttävät niiden apua. - - - Olisi kiva jos he auttavat vielä ihmisiä, koska ihmiset tarvitsevat apua, maahanmuuttajat.

Mutta kaikille, jotka vasta tulee Suomeen tai ovat työnhaussa Porissa ja Ulvilassa, minä suosittelen kaikille, että menevät tonne Monikulttuuriyhdistykseen.

7.4 Vaikuttavuuden arviointi

Vaikuttavuuden arvioinnissa on kysymys pohjimmiltaan siitä mikä vaikuttaa, mihin vaikuttaa, miten vaikuttaa, milloin vaikuttaa ja millä edellytyksillä vaikuttaa. Syy- ja seuraussuhteet ovat näkymättömiä, mutta ne voidaan tehdä näkyviksi erilaisten kausaaliteorioiden avulla. (Dahler-Larsen 2005, 7, 10, 11.)

Hankkeen vaikuttavuuden selvittäminen olisi ollut oma monivaiheinen tutkimus, joka olisi vaatinut muun muassa paljon pidempää seuranta-aikaa kuin opinnäytetyön tekeminen oli. (Paasio 2003, 3-6, 23-28, 35-38, 52, 53.)

Koska jokainen ihminen on kuitenkin oman itsensä ja oman elämänsä asiantuntija, opinnäytetyössä vaikuttavuuden arviointi keskittyi haastateltavien omaan itsearvioon, mielipiteisiin ja kokemuksiin hankkeen vaikutuksista, sen hyödyistä sekä sen merkityksellisyydestä heille.

Kaikki haastateltavat ilmaisivat, että hankkeeseen osallistumisella oli vaikutusta heidän elämäänsä ja se oli hyödyttänyt heitä.

Kyllä vaikutti, esimerkiksi Kela asiat sain hoidettua ja oli myös TE-toimiston asiat- - jos en olisi saanut niitä ihan alussa se olisi ollut paljon vaikeampi saada kaikki järjestettyä.- - ja asioimisessa auttaa paljon, kun ei tarte aina pyytää apua.

Minä sanon, että minä sain apua ja se oli hyvää apua se. Se auttoi minua. Minä sain kaikki vastaukset mitä minä kysyin, mitä minä halusin tietää. - - Totta kai kurssi auttoi minua aloittamaan suomen puhumisen. - -tuli uusia ystäviä- -

Hyvä kun on sellainen hanke, että sieltä voi saada kaiken kerrallaan. Papereiden kanssa ja neuvot ja sitten työllistämisiä ja opiskelumahdollisuudet ja kaikki. - - Ja myös suomen kielen kurssi- - Ja kaikki ne seminaarit. (työkulttuuri, ammattiliitot) - - Itse ei voi käytännössä saada näitä tietoja.

No vaikutti ja se on auttanut paljon mua se hanke. Ensimmäisen työpaikan löysin Monikulttuuriyhdistyksen kautta. - - totta kai tulee paljon enemmän ystäviä- - - tosi paljon tuttuja - - - Suomen kieli totta kai se kehittyy koko ajan.

Minulle kerrottiin myös ammattiliitosta ja niiden tärkeydestä. En ollut kuullut siitä aikaisemmin.

Kun tulin Suomeen en edes tiennyt miten tervehtiä ihmisiä, en tiennyt sanoja. Olin kuin mykkä ja kuuro henkilö. Mutta nyt kun olen ollut täällä, tiedän, miten tervehditään ihmisiä, miten heidän kanssaan puhutaan.

Suunta työelämään- hankkeeseen osallistuminen oli antanut haastatelluille lisää tietoa suomalaisesta työelämästä ja työkuultuurista. Hanke oli lisännyt ja parantanut heidän suomen kielen taitoa. Hankkeen kautta oli solmittu ystävyysuhteita ja sosiaalisia suhteita oli muodostunut lisää. Hankkeen verkostoista oli hyödytty ja niiden avulla oli työllistytty.

Haastatteluissa tuli myös esiin joitakin kehitysideoita ja toiveita Suunta työelämään -hankkeen suhteen. Haastateltujen ajatuksista on koottu oma tiedostonsa, joka on toimitettu Satakunnan Monikulttuuriyhdistykseen hyödynnettäväksi mahdollisissa tulevissa hankkeissa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Suunta työelämään- hankkeeseen osallistuneiden maahanmuuttajien kokemuksia hankkeesta ja sen vaikutuksista sekä myös selvittää millaisia työllistymisen ongelmia he ovat kohdanneet Porin seudulla. Opinnäytetyössä onnistuttiin saaman vastaukset näihin kysymyksiin.

Maahanmuuttajia ei voida tarkastella yhtenä yhtenäisenä joukkona, sillä jokainen maahanmuuttaja on oma yksilönsä, omassa yksilöllisessä tilanteessaan. Luonnollisesti tällöin myös maahanmuuttajien avuntarpeet työllistymisen suhteen ovat erilaisia. Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksen Suunta työelämään- hankkeessa on otettu huomioon maahanmuuttajien erilaiset tilanteet ja tarpeet työllistymistä ajatellen. Hankkeessa on ollut tarjolla monenlaista maahanmuuttajien tarvitsemaa apua ja tukea. Kaikki opinnäytetyössä haastatellut olivat samaa mieltä siitä, että Suunta työelämään- hankkeessa tehty työ on ollut tärkeää, merkityksellistä ja vaikuttavaa työtä maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi.

Vaikka kaikki maahanmuuttajat ovatkin yksilöitä, oli opinnäytetyöhön osallistuneilla maahanmuuttajilla kuitenkin yhteisiä työllistymiseen liittyviä haasteita. Haastateltavien kokemat työllistymisen ongelmat liittyivät Porin seudulla kieleen, koulutukseen, ennakkoluuloihin, työelämään ja työkuulttuuriin sekä verkostojen puutteeseen. Maahanmuuttajien kohtaamat työllistymisen ongelmat ovat siis yhteydessä inhimilliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen pääomaan sekä rekrytoijien asenteisiin. Opinnäytetyössä esiin tulleet

maahanmuuttajien työllistymisen ongelmat ovat samanlaisia ongelmia, joita on tullut esiin myös muissa aikaisemmissa maahanmuuttajien työllistymisen ongelmia tarkastelevissa tutkimuksissa. (Ahmad 2010, 75-78; Forsander 2013, 231-237; Larja & Sutela 2015a, 82; Nieminen 2015, 130, 133.) Tämän pohjalta voi todeta, että maahanmuuttajat kohtaavat Porissa samanlaisia työllistymisen ongelmia ja haasteita kuin kohdataan muuallakin Suomessa. Kuitenkaan mitään yhtäpitäviä yleistyksiä saadusta tuloksesta ei voida tehdä. Jotkut maahanmuuttajat, esimerkiksi työn vuoksi maahan muuttaneet, eivät ehkä kohtaa minkäänlaisia työllistymisen ongelmia, kun taas jotkut maahanmuuttajat saattavat kohdata sellaisia työllistymisen ongelmia, joita ei vastauksissa mainittu. Haastatteluissa tuli myös esiin maahanmuuttajien työllistymishaasteiden alueellinen sekä alakohtainen vaihtelu. Se mikä on ongelma ja haaste Porissa, ei välttämättä ole ongelma jossakin muualla.

Yksilöllisten ja alueellisten erojen vuoksi sekä pienen otannan johdosta, saatu tulos on luotettava vain opinnäytetyössä haastateltujen henkilöiden kohdalla ja heidän tilanteessaan. (Kananen 2014, 17, 19.) Haastattelut voidaan periaatteessa toistaa, mutta täysin samanlaisia vastauksia tuskin enää saadaan. Opinnäytetyössä käytetään suoria lainauksia haastateltujen vastauksista ja osoitetaan väliviivoin, jos tekstistä puuttuu jotakin. Kaikkia vastauksia on käytetty oikeissa asiayhteyksissä. Vaikka haastateltujen vastauksia käytettäessä on pyritty objektiivisuuteen, on haastattelija väistämättä tehnyt vastauksista tulkintoja myös omista lähtökohdistaan.

Opinnäytetyön luotettavuuteen on pyritty huolellisuuden ja tarkkuuden lisäksi rehellisellä, avoimella ja melko tarkalla selostuksella ja kuvauksella siitä, mitä ja miten työ on tehty. Myös kaikki työn eri vaiheissa tehdyt ratkaisut on pyritty dokumentoimaan ja perustelemaan opinnäytetyössä. (Kananen 2014, 151, 153; Tuomi & Sarajärvi 2009, 140,141.)

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen ja haastavakin oppimistehtävä. Aiheen rajaaminen ja aiheessa pysyminen vaati keskittymistä koko työn ajan. Maahanmuutosta ja maahanmuuttajista kirjoitetaan usein pakolaisuuden ja turvapaikanhakijoiden näkökulmasta. Haasteena olikin

maahanmuuttoteemassa pysyminen yleisellä tasolla. Opinnäytetyön aihe liittyi Suunta työelämään- hankkeeseen, joten hanke ja sen tarkoitus, antoi rajat myös opinnäytetyölle. Vaikka tällainen luonnollinen keino aineiston rajaamiseen oli olemassa, oli aiheen rajaaminen ja aiheessa pysyminen haastavaa koko työn ajan. Vastaan tuntui tulevan jatkuvasti uusia mielenkiintoisia aiheita ja polkuja, joita olisi voinut lähteä tarkemmin tutkimaan. Myöskään kaikkia työllistymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä ja näkemyksiä ei voinut mitenkään käsitellä. Täytyi kyetä valitsemaan yksi näkemys ja pitäytyä siinä.

Maahanmuuton vilkastuttua on tarvittu ja tullaan edelleen myös tarvitsemaan paljon kolmannen sektorin tekemää aktiivista työtä ja tukea maahanmuuttajien hyväksi. Tutkimuksissa on osoitettu, että vaikuttavimpia toimia maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi ovat toimet, joissa maahanmuuttajat pääsevät mukaan työelämään edes joksikin aikaa. Onkin todettu, että maahanmuuttajien työllistymisen tukemisessa tulisi keskittyä työkokeiluiden ja palkkatukityön järjestämiseen. (Aho & Mäkiäho 2017, 69, 70; Forsander 2013, 232; Forsander & Alitolppa-Niittamo 2000, 70; Wrede ym. 2010, 280.)

Mielenkiintoisena jatkotutkimusaiheena opinnäytetyölle voisikin olla esimerkiksi Porin seudun työnantajien tämänhetkisen maahanmuuttajien palkkaamishalukkuuden selvittämien tai tutkimus maahanmuuttajien työllistymispolusta Porissa. Onko maahanmuuttajien työllistymispolussa olemassa esimerkiksi jonkinlainen säännönmukaisuus tai reitti, jota pitkin asia aina kulkee? Mikä on maahanmuuttajien tuloksellisin työllistymispolku?

LÄHTEET

- Ahmad, A. 2005. Getting a Job in Finland. The Social Networks of Immigrants from the Indian Subcontinent in Helsinki Metropolitan Labour Market. Academic Dissertation. University of Helsinki. Department of Sociology. Research Reports No. 247. Viitattu 16.1.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-10-2792-4>
- Ahmad, A. 2010. "Voisin tietysti palkata heitä, mutta...". Työmarkkinoiden sosiokulttuurinen sidonnaisuus. Teoksessa S. Wrede & C. Nordberg (toim.) Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus. Helsinki: Palmenia, 72-92.
- Aho, S. & Mäkiäho, A. 2017. Maahanmuuttajat ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus. Helsinki: Työ ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työelämä 26/2017. Viitattu 30.11.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-226-2>
- Convention and protocol relating to the status of refugees. 2010. Geneve: UNCHR Viitattu 7.9.2017. <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10>
- Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt. Menetelmä-käsikirja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 11.12.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194271>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. p. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.
- Eurostat www-sivut 2017. Muuttoliikettä ja muuttajia koskevat tilastot. Viitattu 30.11.2017. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/fi#Lis.C3.A4.C3.A4_Eurostat-tietoa
- Forsander, A. & Alitolppa-Niittamo, A. 2000. Maahanmuuttajien työllistyminen ja työhallinto- keitä, miten ja minne? Helsinki: Työministeriö. Työhallinnon julkaisu Nro 242.
- Forsander, A. 2002. Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990- luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002.
- Forsander, A. 2003. Insider or Outsider Within? Immigrants in the Finnish Labour Market. Yearbook of Population Research in Finland 39 (2003), 55-72. Viitattu 16.1.2018. <https://journal.fi/fypr/article/view/44984>

Forsander, A. 2004. Tekeekö työ oikeaksi suomalaiseksi? Teoksessa T. Helne, S. Hänninen & J. Karjalainen (toim.) Seis yhteiskunta- tahdon sisään! Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 195–263.

Forsander, A. 2013. Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 220–244.

Helkama, K. 2015. Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202.

Kielitoimiston sanakirja. 2017. Viitattu 5.9.2017.
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>

Kotouttaminen www- sivut. 2017. Viitattu 27.11.2017.
<http://kotouttaminen.fi/etusivu>

Kuula, A. 2011, Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kyhä, H. 2011. Koulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Tutkimus korkeakoulututkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymisestä ja työurien alusta Suomessa. Väitöskirja. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 16.9.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4784-3>

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 muutoksineen.

Larja, L. & Sutela, H. 2015a. Työllisyys. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus, 71-82.

Larja, L. & Sutela, H. 2015b. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 30.11.2017.
http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_001.html

Leitzinger, A. 2008. Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812-1972. Helsinki: East-West Books

Maahanmuuttoviraston www- sivut. 2017. Viitattu 5.9.2017.
<http://www.migri.fi/>

Makkonen, T. & Koskenniemi, E. 2013. Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien aseman oikeudellinen sääntely. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 55-80.

Martikainen, T., Saari, M. & Korkiasaari, J. 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 23-54.

Mäenpää, H. 2006. Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n historiikki 1996-2006.

Myrskylä, P. 2010. Maahanmuutossa suuria vuosivaihteluita. Tieto & trendit. 4-5/2010. Viitattu 2.10.2017. http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-07-09_001.html?s=0

Nieminen, T. 2015. Työttömyys ja työvoiman ulkopuolella olevat. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus, 121–133.

Paasio, P. 2003. Vaikuttavuuden arvioinnin rakenne ja mahdollisuus sosiaalialalla. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 3/2003. Viitattu 11.12.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194270>

Parpo, A. 2007. Työllistymisen esteet. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 11/2007.

Pulliainen, M. 2017. Keskustelun olisi aika kääntyä kohti kotouttamista. Satakunnan Kansa 4.6.2017, Uutiset, 13.

Rapo, M. 2011. Kuka on maahanmuuttaja? Tieto & trendit. 1/11. Viitattu 5.9.2017. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi

Sarvimäki, M. & Hämäläinen, K. 2016. Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labor Market Programs. *Journal of Labor Economics*, vol. 34, 479–508. Viitattu 30.11.2017.
<http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/683667?journalCode=jole>

Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n www- sivut. 2017. Viitattu 14.8.2017.
<http://monikulttuuriyhdistys.fi/fi/>

Sisäministeriön www- sivut. 2017. Viitattu 6.9.2017. <http://intermin.fi/etusivu>

Suomen virallinen tilasto: Muuttoliike 2016. 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 2.10.2017.

http://www.stat.fi/til/muutl/2016/muutl_2016_2017-05-17_tie_001_fi.html

Sutela, H. & Larja, L. 2015a. Maahanmuuton syyt. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus, 15-25

Sutela, H. & Larja, L. 2015b. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 23.11.2017. www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html

Suunta työelämään- hankkeen vuosiraportti 1.1.- 31.12.2016.

Suunta työelämään- hanke. Raportti 1.1.- 31.3.2017.

Suunta työelämään- hanke. Raportti 1.4.-30.6. 2017.

Tarkoma, J. 2015. Esipuhe. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus, 3-4.

Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa S. Paananen (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 9-21.

Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen www- sivut. 2017. Viitattu 16.9. 2017. <https://www.thl.fi/fi/>

Tilastokeskus. 2017a. Muuttoliike. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.11.2017. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/muuttoliike.html>

Tilastokeskus. 2017b. Ulkomaan kansalaiset. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 20.11.2017. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>

Tilastokeskus. 2017c. Maahanmuuttajat väestössä. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 20.11.2017. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uud. p. Helsinki: Tammi.

Väestöliiton www-sivut. 2017. Viitattu 5.9.2017. <http://www.vaestoliitto.fi/>

Wrede, S., Nordberg C. & Forsander, A. 2010. Etnistyyvä eriarvoisuus ja keinot kohti tasa-arvoa. Teoksessa S. Wrede & C. Nordberg (toim.) Vieraita työssä. Työelämän etnistyyvä eriarvoisuus. Helsinki: Palmenia, 274-281.

Wrede, S. 2010. Suomalainen työelämä, globalisaatio ja vieraat työssä. Teoksessa S. Wrede & C. Nordberg (toim.) *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus*. Helsinki: Palmenia, 7-31.

Hei!

Olen Teea Köykkäri ja opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen opintoihini kuuluvaa opinnäytetyötä liittyen Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry:n Suunta työelämään- hankkeeseen ja apuasi opinnäytetyön valmistumiseen tarvitaan.

Haluan opinnäytetyössäni selvittää hankkeeseen osallistuneiden ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä hankkeesta ja sen vaikutuksista. Myös mahdolliset kehitysideat kiinnostavat. Lisäksi opinnäytetyössä selvitetään maahanmuuttajien näkemyksiä työllistymisestä Porin seudulla.

Edellä mainittua tietoa kerätään haastattelemalla hankkeeseen osallistuneita henkilöitä. Haastattelun kesto on n. 1 tunti. Kaikki haastattelut ovat luottamuksellisia eikä haastateltavien henkilöllisyys selviä opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki haastatteluihin liittyvä materiaali hävitetään asianmukaisesti.

Haastattelut toteutetaan syksyn 2017 kuluessa. Haastattelupaikkana voi olla Monikulttuuriyhdistyksen tilat tai jokin muu haastatteluun sopiva paikka, kuten esimerkiksi Satakunnan ammattikorkeakoulu. Haastattelujen ajat ja paikat sovitaan haastateltavien kanssa tarkemmin.

Toivottavasti olet etsimäni henkilö ja haluat auttaa minua opinnäytetyöni valmistumisessa. Tietojasi ja kokemuksiasi tarvitaan.

Terveisin

Teea Köykkäri
xxxxxxxxx@student.samk.fi

HAASTATTELUJEN TEEMAT JA APUKYSYMYKSIÄ

TAUSTATIEDOT

- Mikä on syntymävuotesi?
- kotimaa
- Kuinka kauan olet ollut Suomessa, entä Porissa?
- Missä asut nyt (paikkakunta)?
- koulutus kotimaassa / koulutus Suomessa
- työt/työkokemus/työtehtävät kotimaassa ja työt/työkokemus/työtehtävät Suomessa
- perhe; perhekokoo, lapsia
- Oletko nyt työssä?
- Jos saisit valita, millaista työtä haluaisit tehdä?

1. TYÖLLISTYMINEN

Mitä ajattelet työllistymisestä Porin seudulla?

- Onko se helppoa?
- Onko se helppoa maahanmuuttajille?
- Onko ollut ongelmia työllistymisessä? Millaisia?
- Mitä ajattelet, mistä ongelmat johtuvat?

Työllistymisen esteet: Mikä on suurin työllistymiseneste?

- Mistä se johtuu?
- Miten sen voisi poistaa?
- Ovatko ongelmat samanlaisia kaikille?

Tarvitsevatko maahanmuuttajat lisäapua työllistyäkseen?

- Millaista? Keneltä?

2. SUUNTA TYÖELÄMÄÄN- HANKE

Mihin hankkeen toimiin osallistuit? (neuvontapalvelut, toimet)

Mitä ajattelet hankkeesta?

Millainen kokemus hanke oli?

Saitko tarvitsemaasi apua?

Olisitko tarvinnut jotakin muuta apua, mitä/millaista?

3. VAIKUTTAVUUS

Miten arvioisit hankkeen vaikuttavuutta, sen vaikutusta?

- Mitä tai millaisia vaikutuksia hankkeella oli?
- Mihin vaikutti? Miten?
- Tapahtuiko jossakin asiassa muutosta? Millaista/millaisia muutoksia?

KEHITYSIDEOITA/AJATUKSIA:

- Mikä oli hyvää? Mikä oli huonoa?
- Oliko jotakin parannettavaa?

MUUTA KOMMENTOITAVAA:

- Mitä haluat sanoa hankkeesta?